ارتباط روحانیت و مردم رمز قوام جهاد تبیین

آیت‌الله محمد جواد فاضل لنکرانی

بعد از گذشت ۴۴ سال از پیروزی انقلاب اسلامی، هنوز مبانی فکری و فقهی انقلاب برای مردم، دانشجویان و حوزویان تبیین نشده و وارد کتب درسی نشده‌اند. یک نظر این است که امام ﷺ نظریه ولایت فقیه را مطرح کردند و بر اساس آن انقلاب را شکل دادند. اما بنده گمان می‌کنم مسئله بسیار فراتر از این است و این‌طور نبود که امام بر اساس یک اجتهاد شخصی انقلاب را آغاز کرده باشند و این‌طور بفرمایند که ما روایاتی در باب فقها دیدیم و از این روایات اطلاق را فهمیدیم و این اطلاق اقتضا می‌کند که فقیه حکومت کند. دید امام ﷺ نسبت به دین این بود که دین همان حکومت است، نه اینکه اسلام یعنی حکومت؛ بلکه دین حکومت است.

آیت‌الله محمد جواد فاضل لنکرانی در سخنانی به اهمیت تبیین مبانی علمی امام راحل در تشکیل حکومت و وظایف حوزویان در تبیین این مهم و دستاوردهای انقلاب اشاره نموده است که متن کامل آن در ادامه می آید.

• نکاتی در اهمیت دهمین اجلاسیه جامعه مدرسین حوزه علمیه

الحمد لله رب‌العالمین و صلی الله علی سیدنا محمد و آله الطیبین الطاهرین المعصومین سیما بقیة‌الله فی الارضین و لعنت الله علی أعدائهم اجمعین؛ بنده از بزرگان جامعه مدرسین حوزه علمیه قم و ریاست محترم جامعه، حضرت آیت‌الله حسینی بوشهری تشکر می‌کنم که اهتمام وافری برای برگزاری جلسه میان علمای بلاد و جامعه مدرسین دارند. در آستانه برگزاری دهمین اجلاسیه جامعه مدرسین حوزه علمیه و علمای تهران، سمنان و البرز هستیم. این جلسات در حفظ وحدت میان علمای اصیل انقلابی و ریشه‌دار و فقیهان و عالمان و نخبگان نقش مهمی دارد؛ چرا که این بزرگان به دنبال خدمت به انقلاب و مردم و حفظ انقلاب هستند. این وحدت و انقلاب آثار بسیار خوبی در پی دارد. این اجلاسیه در زمانی برگزار می‌شود که با دو مسئله بسیار مهم روبرو بوده‌ایم. اول مسئله هجمه بسیار حساب شده دشمن، و به فرمایش رهبر معظم انقلاب یک جنگ ترکیبی که شامل همه ابعاد بود. این اغتشاشات کشور را بسیار متلاطم کرد و یکی از اهداف مهم آن نیز روحانیت بود. دیدیم که طراحی به این شکل بود که روحانیت را از چشم مردم بیندازند و اعتبار روحانیت را از بین ببرند. کسانی که در طول بیش از هزار سال دین را برای مردم باقی نگاه داشته‌اند، روحانیون هستند. ما از این ماجرا عبور کردیم و در اجلاسیه هم ابعاد این اغتشاشات بررسی خواهد شد. مسئله دوم هم راهپیمایی بسیار تاریخی مردم ایران در ۲۲ بهمن سال ۱۴۰۱ بود که نقطه عطفی در تاریخ انقلاب اسلامی بود.

• ضرورت آشنایی روحانیت و کارگزاران با ابعاد مختلف جهاد تبیین

لازم است ابعاد مختلف جهاد تبیین در درجه اول برای روحانیون و مسئولان و افراد تأثیرگذار و تصمیم‌گیر و کسانی که در جامعه دارای نفوذ کلمه هستند روشن باشد. چرا که این افرد می‌خواهند وارد میدان جهاد تبیین بشوند. باید بدانند ابعاد ماجرا چه بوده است و دشمن از چه نقاط ضعفی استفاده کرده است. چرا که دشمن موفق شد بخشی از جوانان را فریب بدهد و از آنان استفاده کند و این یک مسئله اساسی است. یعنی در اجلاسیه جامعه مدرسین و علمای بلاد در درجه اول باید این مسائل تبیین بشود. رهبر معظم انقلاب مکرر راجع به دشمن‌شناسی صحبت می‌کنند. در قضایای اخیر هم باید بدانیم دشمن از کجا و چگونه و با چه طرحی کار را آغاز کرد تا در صدد مقابله با این طراحی بربیاییم. بنابراین ابتدا ابعاد رسانه‌ای، فرهنگی، اقتصادی و... این اغتشاشات به‌وسیله کارشناسان و برای مسئولین نظام و علما تبیین بشود و این یک بعد از جهاد تبیین است.

• ضرورت تبیین مبانی انقلاب اسلامی برای نسل جوان

همچنین باید این نتیجه‌گیری را به مخاطبین و نسل جوان امروز منتقل کنیم. چرا که هنوز مبانی اصلی انقلاب برای جوانان دهه‌های هشتاد و نود بیان نشده است! هنوز هم در جامعه عده‌ای گمان می‌کنند این انقلاب تنها ریشه شیعی محض داشته است و با استفاده از این حربه تلاش می‌کنند تا اهل سنت را از انقلاب و نظام جدا کنند. آیا این‌طور است که انقلاب ما دارای ریشه شیعی محض است و یا اینکه ریشه در قرآن کریم دارد؟ البته باید توجه داشت که به‌طور مسلم ویژگی‌های مذهب اهل‌بیت علیهم‌السلام در پیروزی و استمرار انقلاب جایگاه مخصوص خودش را دارد، اما ابتدا باید برای نسل جوان و مردم روشن کنیم که دینداری چیست؟ آیا دین مجموعه‌ای از امور شخصی و جزئی است یا اینکه دین در حکومت هم دخالت دارد؟ این مسائل برای مردم بیان نشده است.

• غربت اندیشه‌های امام راحل بعد از گذشت ۴۴ سال از پیروزی انقلاب

بعد از گذشت ۴۴ سال از پیروزی انقلاب اسلامی، مبانی فکری و فقهی که امام بر اساس آنها انقلاب را آغاز کردند برای مردم، دانشجویان و حوزویان تبیین نشده‌اند و وارد کتب درسی نشده‌اند. یک نظر این است که امام ﷺ نظریه ولایت فقیه را مطرح کردند و بر اساس آن انقلاب را شکل دادند. اما بنده گمان می‌کنم مسئله بسیار فراتر از این است و این‌طور نبود که امام بر اساس یک اجتهاد شخصی انقلاب را آغاز کرده باشند و این‌طور بفرمایند که ما روایاتی در باب فقها دیدیم و از این روایات اطلاق را فهمیدیم و این اطلاق اقتضا می‌کند که فقیه حکومت کند. دید امام ﷺ نسبت به دین این بود که دین همان حکومت است، نه اینکه اسلام یعنی حکومت؛ بلکه دین حکومت است.

این بحث یک تحلیل مفصل علمی دارد که باید در جای خود به آن پرداخت.

چند نهاد انقلاب این مسئله را تحلیل کرده‌اند که امام در کتاب‌البیع‌شان می‌فرمایند: « الإسلام هو الحکومة بشؤونها، و الأحکام قوانین الإسلام، و هی شأن من شؤونها، بل الأحکام مطلوبات بالعرض، « کتاب‌البیع، ج۲، ص: ۶۳۳ » تحلیل این کلا م امام ﷺ نیاز به بحث‌های بسیار فنی و اجتهادی دارد. یکی از مشکلات ما در طول ۴۴ سال پس از پیروزی انقلاب این بود که برخی افراد از ابتدا انقلاب را با همه وجود قبول داشتند، اما به‌دلیل اینکه مبانی فکری آنها صحیح نبود، به آرامی از صف انقلابیون جدا شدند. بحث جهاد تبیین در درجه اول در حفظ انقلابیون و تثبیت آنها تأثیرگذاری دارد. جامعه مدرسین و علمای بلاد و فضلای حوزه علمیه باید مبانی فکری امام ﷺ در انقلاب را به‌طور کامل برای خودشان حل کنند و اگر این مسئله به‌صورت مجمل و مبهم باشد، آثار آن در موضع‌گیری انسان آشکار می‌شود و در وقت به میدان آمدن کناره‌گیری می‌کند و در هنگام ابتلائات و امتحانات موفق نخواهد بود.

• اهمیت تبیین اهداف و دشمنی مخالفان انقلاب اسلامی

نکته دیگر این است که ما بعد از انقلاب کارهای زیادی انجام دادیم. مسئولین نظام و کسانی که شبانه‌روز زحمت کشیده‌اند، امام ﷺ و مقام معظم رهبری، دولت‌ها و مسئولین، دانشگاهیان و حوزویان، کارهای زیادی انجام داده‌اند و در ابعاد مختلف، کشور ما پیشرفت زیادی داشته است و این پیشرفت باعث مخالفت بیشتر دشمنان شده است. علامت موفقیت ما همین افزایش دشمنی دشمنان است. به‌عنوان مثال باید ببینیم جمعیت دانشجویان و تعداد کارخانجات و وضعیت صنایع و تکنولوژی کشور در قبل و بعد از انقلاب چه تفاوتی کرده است و همچنین توجه داشته باشیم که در طول این سال‌ها دشمن دائما در برابر پیشرفت کشور مانع‌تراشی کرده است. همچنین باید هدف و تلاش دشمن از مخالفت‌ها را بیان کنیم و بگوییم که دشمن، بیکار نبوده و به‌طور دائم مشغول دشمنی با انقلاب اسلامی است. ممکن است عده‌ای بگویند ایالات متحده چه کاری به اسلامی بودن حکومت ما دارد؟ ما باید برای مردم بیان کنیم که آنها با اصل اسلامی بودن و جمهوری بودن حکومت ایران مخالفت دارند.

• ارتباط روحانیت و مردم، رمز قوام جهادتبیین

نکته دیگر اینکه قوام مسئله جهاد تبیین، به ارتباط و همراهی روحانیت با مردم است. این ارتباط و همراهی راهکارهایی دارد. باید مردم احساس کنند که روحانیت دلسوز دنیا و آخرت آنهاست. در حالی‌که امروزه بخشی از جامعه نه از حقیقت روحانیت و نه از دلسوزی ایشان نسبت به مردم، باخبر نیستند. مردم باید بدانند که اگر در جایی یک مسئول دولتی بر خلاف قانون و شرع عمل می‌کند این روحانیت است که فریاد می‌زند و مردم باید این مسئله را ببینند و باور کنند. در اغتشاشات اخیر، دشمنان روحانیت را به‌عنوان هدف اول قرار دادند تا روحانیت را از میدان خارج کنند. دشمن می‌داند روحانیت چه قدرتی دارد، او می‌داند که روحانیت در تمام ساعات شبانه‌روز در مسجد و دانشگاه و در مراسم ازدواج و عزای مردم حضور دارد و تار و پود روحانیت با زندگی مردم عجین شده است و می‌خواهد این تار و پود را قیچی کرده و از بین ببرد. یعنی دشمن به‌جز اینکه با اصل دین و فقاهت مخالفت دارد، می‌خواهد روحانیت را از بین ببرد. مخاطب اصلی روحانیت مردم هستند و رسالت اصلی روحانیت برای جهاد تبیین این است که ارتباط بیشتری با مردم داشته باشد. بنده اعتقاد دارم در جلسه اخیر جامعه مدرسین و علمای بلاد راهکار بهبود کیفیت ارتباط روحانیت با مردم بحث و بررسی بشود.

امروز در سطح رسانه می‌بینیم که طلاب جوان کارهای زیادی انجام می‌دهند و به روستاها می‌روند و مشغول آبادانی روستا از لحاظ ساخت مسجد و مدرسه و درمانگاه می‌شوند. در گذشته هم فعالیت همین‌طور بود و روحانیت با مردم همراه بود و حتی در مسئله ارزاق عمومی مردم هم دخالت می‌کرد تا به مردم کمک بشود. این کار مدتی است که منسوخ و تعطیل شده است؛ اما باید کارگروهی تشکیل بشود و در هر شهری روحانیت در شریط حاد اقتصادی کار جهادی انجام بدهد. می‌دانیم که روحانیت در ماجرای کرونا کار جهادی انجام داد و این مسئله به‌عنوان سند افتخار روحانیت ثبت شد. اگر در کنار جهاد تبیین مسئله ارتباط محکم و وثیق روحانیت با مردم شکل نگیرد فایده‌ای نخواهد داشت.

• مسئله جهاد تبیین ریشه در مفاهیم قرآنی و روایی دارد

ما می‌توانیم مسئله جهاد تبیین را به‌خوبی از آیات قرآن و روایات اهل‌بیت علیهم‌السلام استفاده کنیم. آیه ۵۲ سوره فرقان می‌فرماید: ﴿فَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا﴾، یکی از مصادیق جهاد کبیر، تبیین حقیقت دین است. پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله در روایتی می‌فرماید:«جاهدوا المشرکین بأموالکم و أنفسکم و ألسنتکم؛ نهج‌الفصاحه» با اموال و جان‌ها و مال‌های خود با مشرکان جهاد کنید. ألسنتکم یعنی در برابر دشمن حرف‌های محکم بزن. اگر دشمن مسلمانان را تهدید کردند، مسلمانان وظیفه دارند با گفتار و تهدیدهای قوی‌تر دشمن را سر جای خودش بنشانند. مصداق دیگر آن نیز تبیین حقیقت دشمن است. یعنی جهاد با زبان از مصادیق مهم جهاد تبیین است.

آیه ۴۴ سوره نحل خطاب به پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله می‌فرماید: ﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ﴾ و بر تو این ذکر (یعنی قرآن) را نازل کردیم تا برای مردم آنچه را که به آنان فرستاده شده بیان کنی. بین بیان و قرائت تفاوت وجود دارد. خداوند متعال نفرمود: ما قرآن را بر تو نازل کردم تا آن را برای مردم قرائت کنی بلکه می‌فرماید: لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ.

خواست رهبر معظم انقلاب و تأکید ایشان بر مسئله جهاد تبیین این‌طور است که مسئولین به‌صورت شفاف دایره کاری خودشان را برای مردم بیان کنند و به اشکالات مردم نسبت به خودشان پاسخ بدهند. به‌عنوان مثال امروزه در جامعه، مسئله تلاطم ارزی را می‌بینیم و یکی از حساس‌ترین دوران‌های اقتصادی را می‌گذرانیم. مسئولین باید برای مردم روشن کنند که این تغییرات به چه صورت انجام گرفته است و چرا قیمت‌ها به‌طور ساعتی تغییر می‌کند. به چه علتی ظرف مدت دو ماه قیمت دلار از ۳۲ هزار تومان به ۵۰ هزار تومان رسیده است. در کجای دنیا چنین مسئله‌ای سابقه دارد و چه کسانی این کار را انجام می‌دهند؟ مردم انتظار دارند مسئولین اقتصادی این مطلب را توضیح بدهند و مسئولین هم باید با صداقت و درستی با مردم رفتار کنند و صداقت و درستی به این معنی است که مسئله را به‌صورت شفاف برای مردم بیان کنند.

در قرآن کریم مسئله صدق در کنار مسئله عدل قرار گرفته است و می‌فرماید: ﴿وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدقًا وَعَدلًا﴾؛ أنعام/ ۱۱۵. بنابراین یکی از ارکان مهم جهاد تبیین صادق بودن مسئولین با مردم است. اگر امروز حادثه‌ای رخ می‌دهد، مسئول باید به سرعت آن را برای مردم روشن کرده و هشدارهای لازم را به مردم بدهد و حتی اگر مطالبه‌ای از مردم دارند آن را بیان کند. اما گاهی دیده می‌شود این مسئله در کشور به خوبی رعایت نمی‌شود. در مورد جهاد تبیین آیات متعددی در قرآن کریم وجود دارد. قرآن کریم در آیه ۱۸۷ سوره مبارکه آل‌عمران می‌فرماید: ﴿وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَاشْتَرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا، فَبِئْسَ مَا يَشْتَرُونَ﴾ خداوند تبارک و تعالی میثاقی را با انبیائی که کتابی به آنها داده شده است دارد که باید حقایق را برای مردم بیان کنند، کتمان نکنند. ما از این آیات به‌خوبی جهاد تبیین را استفاده می‌کنیم. رهبر معظم انقلاب عنوان بسیار راهبردی را به‌عنوان جهاد تبیین بیان فرمودند که از وظایف اصلی روحانیون در شرایط کنونی است. اما ابتدا باید ابعاد قضیه برای خود ما از دشمنی دشمنان و همچنین مسائل جاری جامعه روشن باشد و بعد روحانیت این مسائل را برای مردم هم بیان کند تا ان‌شاءالله نتایج خوبی را شاهد باشیم.

افق حوزه
• سال بیست و یکم
• شماره ۷۴۶
• دوشنبه ۲۲ اسفند ۱۴۰۱
• ۸ صفحه • ۳۰۰۰ تومان
Ofogh-e Hawzah Weekly
• صاحب امتیاز: مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
• مدیر مسئول: محمدرضا برته
• سردبیر: رمضانعلی عزیزی
• با همکاری هیأت تحریریه
• تلفن: ۳۲۹۰۰۵۳۸ • نمابر: ۳۲۹۰۱۵۲۳ • صندوق پستی: ۳۷۱۸۵/۴۳۸۱
• نشانی: قم، بلوار جمهوری، کوچه ۲، پلاک ۱۵
• پایگاه اینترنتی: www.ofoghhawzah.ir
• پست الکترونیک: info@ofoghhawzah.ir
• کارشناس فنی چاپ: مصطفی اویسی
• چاپ: صمیم ۴۴۵۳۳۷۲۵

قوام مسئله جهاد تبیین، به ارتباط و همراهی روحانیت با مردم است. این ارتباط و همراهی راهکارهایی دارد. باید مردم احساس کنند که روحانیت دلسوز دنیا و آخرت آنهاست. در حالی‌که امروزه بخشی از جامعه نه از حقیقت روحانیت و نه از دلسوزی ایشان نسبت به مردم، باخبر نیستند. مردم باید بدانند که اگر در جایی یک مسئول دولتی بر خلاف قانون و شرع عمل می‌کند این روحانیت است که فریاد می‌زند و مردم باید این مسئله را ببینند و باور کنند. در اغتشاشات اخیر، دشمنان روحانیت را به‌عنوان هدف اول قرار دادند تا روحانیت را از میدان خارج کنند. دشمن می‌داند روحانیت چه قدرتی دارد.

ضرورت جهاد تبیین در فضای مجازی

حجت‌الاسلام والمسلمین حسن آقانظری شاهرودی

امروزه با توجه به گسترش امکانات فضای مجازی و تبعات مثبت و منفی آن باید از ظرفیت‌های این فضا در جهت جهاد تبیین به منظور مقابله با توطئه دشمن بهره برد. جهاد تبیین در فضای مجازی یک جریان جهادی و انقلابی اصیل برای ابهام‌زدایی از شبهات، اخبار جعلی و تحریف در سطح جامعه است. دشمن در فضای مجازی از انواع ترفندها و فناوری‌ها برای مهندسی ذهن؛ گمراهی و تحریف واقعیت استفاده می‌کند و لذا آمادگی در عرصه جنگ نرم در فضای مجازی برای مقابله با آن حائز اهمیت است. حجت‌الاسلام والمسلمین آقانظری شاهرودی در گفتاری به این مهم می‌پردازد.

• تأثیر رسانه در تغییر اذهان ملت‌ها

مسئله جهاد تبیین از منظر مقام معظم رهبری به این معناست که در دوره کنونی، تقابل ما با دشمنان فقط در میدان جنگ سخت قرار ندارد؛ چراکه دشمن تلاش می‌کند با استفاده از ابزار اطلاع‌رسانی اذهان مردم را در اختیار بگیرد و هدایت کند. بنابراین هر کسی که بتواند اذهان مردم یک کشور را در اختیار بگیرد، آن ملت را تحت اختیار خود قرار داده است و این کار از طریق رسانه‌ها انجام می‌گیرد.

• فضای مجازی ابزاری برای کشورهای سلطه‌گر

امروز رسانه‌ها محدود به جراید و صدا و سیما نیست، به‌طوری که جراید نقش خود را از دست داده‌اند. امروز رسانه عبارتست از پایگاه‌های اینترنتی و فضای مجازی. ابزار این رسانه‌ها در اختیار کشورهای پیشرفته قرار دارد و ابتدا در اختیار ایالات متحده و بعد هم با فاصله‌ای در اختیار کشور چین قرار گرفته است. البته باید توجه داشت که رسانه‌های ایالات متحده نیز در اختیار سرمایه‌داران صهیونیست است و هر زمان بخواهند اذهان مردم یک کشور را به سمت خاصی سوق بدهند، شروع به اطلاع‌رسانی جهت‌دار در زمینه‌های مختلف می‌کنند. یعنی تنها بحث‌های سیاسی مطرح نیست، بلکه بحث‌های اجتماعی، حقوقی، تربیتی، بحث‌های مربوط به خانواده و ... را برنامه‌ریزی کرده و اطلاع‌رسانی می‌کنند. البته در سالیان اخیر اذهان جوانان مورد توجه آنها قرار گرفته است. آنها در این کار احساس جوان‌ها را هم مدنظر قرار می‌دهند و با جهت‌دهی به اذهان، از میان جوانان هر جامعه سربازگیری می‌کنند. به هر حال فن‌آوری رسانه در اختیار دشمنان ما قرار دارد و دشمن در طول دو دهه اخیر در بحث اطلاع‌رسانی روی جوانان ما کار کرده است. ابزار اطلاع‌رسانی ما صدا و سیما بوده و ابزار طلاع‌رسانی دشمن فضای مجازی بوده و در طول این دو دهه برخی جوانان ما از تلویزیون فاصله گرفته و به فضای مجازی روی آورده‌اند.

• فن‌آوری فضای مجازی

جنگ سایبری نیز از دیگر انواع نبردهای دنیای کنونی است. به‌وسیله نبرد سایبری می‌توان به‌عنوان مثال روی شبکه برق‌رسانی یک کشور تأثیرگذار بود و آن را دچار اختلال کرد. همچنین دشمن می‌تواند در فعالیت‌های اینترنتی یک کشور نیز ایجاد اختلال کند. مثال این نوع حملات دشمن، ماجرای اختلال سامانه کارت سوخت در جایگاه‌های سوخت کشور بود که باعث شد برای ساعاتی مردم قادر به تهیه بنزین نباشند. بنابراین قدرت فضای مجازی را به این صورت ببینید که نه‌تنها در مسائل فرهنگی اعم از اخلاق و سیاست و مسائل اجتماعی و تربیتی و حقوقی و ورزش و اطلاع‌رسانی و ... دخالت می‌کند، بلکه در بحث تولید و توزیع کالا و خدمات و دیگر قسمت‌های اقتصادی نیز ایجاد اختلال می‌کند. کشوری که از جهت فن‌آوری فضای مجازی پیشرفته‌تر باشد، توان تأثیرگذاری بیشتری خواهد داشت. در باب مسئله جهاد تبیین در درجه اول لازم است دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمیه، فضای مجازی و مخاطرات آن را بشناسند و با این فضا آشنا بشوند و در این فضا نیروی انسانی لازم را تربیت کنند تا قادر باشند در این فضای مجازی نسبت به اطلاع‌رسانی شفاف و سالم اقدام کنند. قرآن کریم در بخشی از آیه ۶۰ سوره انفال می‌فرماید: ﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ﴾، فضای مجازی، هم یک قدرت است و هم یک نوع فن‌آوری که باید در آن به پیشرفت و تسلط برسیم تا بتوانیم فضای اطلاع‌رسانی خودمان را تجهیز کنیم؛ از سوی دیگر لازم است نیروی انسانی تربیت بشود تا محتوای مفید را تولید کند و به‌وسیله فضای مجازی به جامعه و نسل جوان منتقل کند. یعنی بتوانند محتوایی تولید کنند که متناسب با احساسات نسل جوان باشد و همچنین نسل جوان با مخاطرات فعالیت دشمن در فضای مجازی آشنا بشود و بداند که دشمن با ما در فضای مجازی دنبال می‌شود.

• حوزه علمیه و لزوم توجه و برنامه‌ریزی در مسئله فضای مجازی

ما در حوزه علمیه نیاز داریم تا برنامه‌ریزی ما بر اساس نیاز روز باشد. یعنی باید افرادی را تربیت کنیم و برنامه‌های آموزشی را به‌گونه‌ای توسعه بدهیم تا نیاز جدید را ببینیم و ضمن آموزش فقه و اصول و تفسیر و ...، افرادی را تربیت کنیم تا اطلاعات به‌روز را برای نسل جوان تهیه کرده و در فضای مجازی انتقال بدهد. نگاه نسل جوان امروز به حوزه و مؤسسات دینی با نسل گذشته تفاوت پیدا کرده است.

در طی چند دهه، رسانه‌های دشمن مطالبی را ترویج کرده‌اند و مسائل داخلی در زمینه اقتصاد و مشکلات فرهنگی مانند ازدواج جوانان و ... باعث این تغییر دیدگاه شده است. البته باید توجه داشته باشیم که عدم بازگو کردن مشکلات تنها راه حل آن نمی‌باشد. بلکه باید بدانیم که دشمن با استفاده از این مسئله در صدد ناامید کردن نسل جوان به آینده و دید نامناسب این نسل نسبت به حوزه و روحانیت است. لازم است توجه کنیم که حتی نیروی جوان حال حاضر حوزه نیز با نیروی جوان دو دهه قبل نگاه متفاوتی دارد و شاید امیدواری در این نسل کمتر شده است. بنابراین باید برای تغییر این دیدگاه کار جهادی انجام بدهیم.

• وظیفه و نقش طلاب حوزه‌های علمیه در موضوع جهاد تبیین

طلاب باید در ایام فعالیت در حوزه به‌طور جدی به تحصیل بپردازند و در زمان تعطیلی دروس، وارد فعالیت‌های اجتماعی نظیر اردوهای جهادی بشوند و روحانیت در مسائلی مانند سیل و زلزله و کرونا و ... باید در حد توان خودش دست به کار بشود و به‌طور ملموس و عینی به مردم اثبات کند که روحانیت در خدمت مردم است و نسبت به مشکلات آنها بی‌تفاوت نیست. این کار روحانیون باعث جلب توجه و افزایش امید مردم می‌شود و در نتیجه وابستگی، ارتباط، تعامل و اعتماد مردم به روحانیت بیشتر می‌شود. در مشکلات اجتماعی باید از طرف بزرگان حوزه به روحانیون توصیه بشود تا برای جلب اعتماد خیرین فعال بشوند و با مؤسساتی که به مردم خدمت می‌کنند همراه بشوند تا زمینه گسترش خدمات حمایتی را فراهم کنند.

در حوزه علمیه، چه در ساختار جامعه مدرسین و شورای عالی و چه در قالب تشکل‌های مربوط به طلاب وظایف سنگینی داریم که هر روز بار این مسئولیت سنگین‌تر می‌شود؛ در نتیجه لازم است تا پشتکار بیشتری داشته باشیم و همچنین نیاز به برنامه داریم تا بر اساس یک راهبرد عملیاتی حرکت کنیم.